

«Ýa, pirim, Myrat bagşy ata!»

Category: Aýdym-saz sungaty, Goşgular, Kitapcy, Nukdaýnazar
написано kitapcy | 23 января, 2025

"Ýa, pirim, Myrat bagşy ata!" «ÝA, PIRIM, MYRAT BAGŞY ATA!»

Aýdym-sazyň pirleri ýatlananda, Orta Aziýada Aşyk Aýdyň pir we Babagammar bilen bir hatarda Myrat bagşy piriň ady hem agzalýar. Myrat bagşy pir hakynda öňem metbugatda gürrüň gozgapdyk. Bu gürrüň Sakar etrap Bagşylar öýüniň direktory Ören Atakow we onuň işdeş ýoldaşlary tarapyndan hem gyzgyn goldaw tapdy.

Atam – molla Öwez Hajy: «Türkmeniň ärsary taýpasyndan bolan bagşylar: «Ýa, pirim, Myrat bagşy ata!» diýil, aýdym-saza başlardylar» diýip gürrüň berýärdi. Elbetde, oňa özüm birnäçe gezek şaýat boldum. Atam maňa: «Oglum, aýdym-saz bilen iş salyşjak bolsaň, hökman git-de, Myrat bagşy ata pire düýnäp, sygyn! Ýaşululardan eşidişime görä, onuň gubry Mekan obasynyň aňry ýanynda bolmalu» diýip sargyt edýärdi.

Türkmenistanyň Milli konserwatoriýasynyň soňky kursunda «Türkmen bagşyçylyk sungatynyň ärsary ýoly» diýen tema boýunça diplom işini ýazyp ýörkäm, türkmen milli sungatyna uly goşant goşan alym W.Uspenskiniň golýazmalarynda Türkmenistanda aýdym-sazyň pirleri diýlip, Aşyk Aýdyň pir, Babagammar bilen bir hatarda Myrat bagşy piriň hem adynyň agzalýandygyna we onuň mazarynyň Gyzylgumda ýerleşýändigine gabat geldim.

Myrat bagşy atanyň aramgähiniň dört ýerde: Garabekewül etrabynda, Hojambaz etrabyň Mekan obasynyň ýanynda Gyzylgumuň içinde, halypam we Türkmenistanyň at gazanan bagşysy Juma Wellegiň aýtmagyna görä, Lebap welaýatynyň S.A.Nyýazow etrabyň «Tallymerjen» daýhan birleşiginde, ýaşuly tüýdükçimiz Wellek Gubalyýewiň aýtmagyna görä hem Garşydan 5-6 km günbatarda, dagyň içinde bardygy çaklanylýar. Taryhçylarymyzyň, alymlarymyzyň **(eger ugruna çyksalar!)** bu çaklamany Aý dogan ýaly edip açjakdygyna berk ynanýarys.

Täjigistanyň Jylyköl raýonynyň «Lebap» kolhozynda ýaşayan bagşy Ýazmyrat Jumadowyň aýdýan «Myrat şahyr» dessany bizi az

iňkise goýmady. Bagşynyň beýan edişine görä, dessandaky baş gahryman Halajyň Pelwert obasynda ýaşapdyr we halky özüniň aýdym-sazyna maýyl edip bilipdir. Bu dessanyň hem edebiýatçy alymlarymyz tarapyndan doly hem her taraplaýyn **öwrenilmegi zerur.**

Ärsary ýolunyň düýbünü tutujy Myrat bagşy ata türkmen dutarybyň kämilleşmegi üçin uly goşat goşupdyr. Bu bolsa, Lebapda ýörite bagşyçylyk ýolunyň kemala gelmegine, kämilleşmegine badalga bolupdyr.

Şundan ugur alyp hem Myrat bagşy pir hem ärsary ýolunyň arabaglanyşygy hakynda pikiri aýtmagyň ýeri geldi. Ilki bilen, Myrat bagşy atanyň ady taryhda XVI asyrda ýüze çykyppdyr. Bu bolsa ärsary, sakar, baýat, esgi, alat, kyraç ýaly türkmen taýpalarynyň Maňgyşlakdyr Balkan sebitlerinden Lebaba göçüp gelen döwrüne gabat gelýär. Ikinjiden, XVI asyra çenli türkmeniň ärsary, salyr, teke, ýomut, gökleň, saryk, çowdur ýaly taýpalary bir ýerde – Balkanda hem Maňgyşlakda ýaşapdyrlar. Şol sebäpli türkmen taýpalarynyň aýdym-sazynda, medeniýetinde we beýleki gymmatlyklarynda bütewilik saklanan bolsa gerek. Şeýle nukdaýnazardan seredeniňde, türkmen taýpalarynyň ýörite aýdym-saz ýollarynyň hem Balkandadyr Maňgyşlakdan göçülenden soň, has özboluşly aýratynlyga eýe bolandygy görnüp dur. Üçünjiden, ärsarylar bilen sakarlar elmydama goňsuçylykda ýaşap gelýär. Şu iki taýpanyň bileleşip ýow gaýtarandygy hakynda Seýitnazar Seýdiniň goşgularynda aýdylýar. Şeýle bolansoň, iki tiräniň bagşylarynyň hem bir pire gol berip, şony özlerine halypa tutunmagy bolup biläýjek kanuny zatdyr. Serkerde şahyrymyz Seýdiniň döwürdeşi we obadaşy Pudak bagşynyň, Magryp saltygyň, Lebap welaýatynyň Halaç etrabynda ýaşap geçen asyl ady Nowgül, il arasynda Bezmeden ady bilen tanalýan aýal bagşynyň, ýene şol etraplarda ýaşan belli bagşylar Ärjik dananyň, Rozy bagşynyň, pelwertli Döwlet gotdanyň, burdalykly Hoçjy bagşynyň we ýene-ýeneleriň Myrat bagşy atanyň ýoluny dowam etdirendigi hakynda çaklamalar bar. Elbetde, beýik Pyragynyň: «Her kim güýçli bolsa, oňa pir diýrler» diýşi ýaly, Myrat bagşy atanyň hem öz döwründe aýdym-saz sungatynyň çür başyna çykanlardan bolandygyna onuň özüni

kämillikde, ussatlykda, halypalykda il-ulsa ykrat etdiren afam bolandygyna şek-şübhe ýokdur. Myrat bagşy atanyň bu günki aýdym-saz ýolunyň dowam etdirilmegi-de onuň bu ugurdan düýpli iş edendigine doly güwä geçýär.

Gözbaşyny Myrat bagşy atadan alyp gaýdýan bu günki ärsary ýoly 60-njy ýyllarda halys inçeldi. Hudaýa şükür, Allanyň eradasy bilen Garaşsyz Watanymyzda ýene-de ol aýdyň ösüş ýoluna düşdi. Türkmen aýdym-saz sungatynda uly açyşlar edip, ägirt işleri bitiren, onuň milli aýratynlygyny berk gorap saklan we ösdüren, onda öz yzyny, öz ýoluny goýan, baknalyk döwründe üstüne ot bitip, ýitip gitmek derejesine ýetirilen Myrat bagşy ata ýaly pirlimiziň dury akabasynyň gözbaşlary indi ömürbaky akar durar.

Gurbandurdy ÖWEZOW,
bagşy. Aýdym-saz sungaty